

ปรัชญาว่าด้วยเกณฑ์การวัดผลการศึกษาของเพลโต
Plato's Philosophy of Educational Measurement

รุ่งนิภา เหลียง

Rungnipa Leing

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of humanities and social Sciences Burapha University

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปรัชญาว่าด้วยเกณฑ์การวัดผลการศึกษาของเพลโต ประเด็นปัญหาสำคัญที่ถูกหยิบยกนำมาถกเถียงบนฐานของเหตุผลแบ่งออกเป็นสามส่วนดังนี้คือ ส่วนที่หนึ่งได้นำเสนอเรื่องผลเสียที่เกิดจากการใช้ตัวเลขหรือคะแนนเป็นหลักในการวัดผลการศึกษาของผู้เรียน การอธิบายในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่ามีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรหากอิงคุณภาพของผู้เรียนโดยใช้ตัวเลขเพียงอย่างเดียว โดยนัยนี้ได้ชี้ให้เห็นข้ออ้างสำคัญของเพลโตที่เสนอว่าเกณฑ์การวัดผลการศึกษาที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอประเด็นปัญหาเรื่องธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ในทัศนะของเพลโตเพื่อยืนยันข้อสรุปที่ว่าเกณฑ์การวัดผลการศึกษาที่ดีต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ และส่วนที่สามเป็นการเสนอแนะแนวทางเกณฑ์การวัดผลประเมินผลซึ่งชี้ให้เห็นว่าตัวเลขหรือคะแนนที่ใช้ประเมินผู้เรียนนั้นควรทำให้เกิดความสมดุลทั้งสองอย่างคือสามารถวัดได้ทั้งทักษะทางปัญญาและทักษะทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม

คำสำคัญ: ปรัชญา, พลาโต, การศึกษา

Abstract

The purpose of this article is to present Plato's philosophy of measurement. In this study, three major issues are considered based on the rationality. First of all, it discusses about the drawbacks of using numbers or scores as a basis for students' educational measurement. In this section, the author explains how the problem arises when measuring students' educational quality based on only numbers under the implications of Plato's philosophy of measurement indicating how the proper measurement is. Secondly, the author presents an issue of Plato's Theory of Human Nature to assure the argument that the effective educational measurement shall be consistent to human nature. The third section presents the ways to measure the education quality indicating that the use of numbers or scores in measurement should be balanced, that is both intellectual and the spiritual skills (moral and ethical aspects) should be measured.

Keywords: Philosophy, Plato, Education

บทนำ

การศึกษาสร้างคนคนสร้างชาติประโยคนี้อาจฟังดูที่คุ้นชินของผู้คนในสังคมมาอย่างยาวนาน นั่นเป็นเพราะเราทุกคนตระหนักดีว่า การศึกษาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่มีส่วน

สำคัญในการพัฒนามนุษย์ การตระหนักถึงความสำคัญดังที่กล่าวมานี้ มิได้แตกต่างไปจากนักปรัชญานามว่าเพลโต ทั้งนี้เพราะ อุดมรัฐหรือรัฐในอุดมคติของเพลโตจะเกิดขึ้นได้ การศึกษาคือสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะการศึกษาคือรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน ตลอดจนทำการจำแนกความสามารถเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับการทำหน้าที่ในสังคมต่อไป

ในข้างต้นนี้เราอาจกล่าวสรุปได้ว่า ในห้วงความคิดของมนุษย์การศึกษากับการพัฒนาสังคมคือปัจจัยที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อการศึกษาถูกให้ความสำคัญผลผลิตหรือ (ผู้เรียน) จึงเป็นสิ่งที่ผู้ใช้ทุกภาคส่วนคาดหวังถึงคุณภาพและประสิทธิผลเมื่อนำมาใช้งาน ผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากการเรียนรู้ในกระบวนการที่ถูกเรียกว่า เกณฑ์วัดผลทางการศึกษาของผู้เรียน จึงได้ถูกนำมาใช้และเกิดการตีค่าการวัดผลประเมินผลในรูปแบบของตัวเลข ดังที่เราได้เห็นกันอย่างคุ้นชินในยุคปัจจุบัน บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ วิจัย เพื่อชี้ให้เห็นประเด็นปัญหา ข้อด้อยของการประเมินผลสมัยปัจจุบันที่ดูเหมือนเราจะใช้ตัวเลขหรือคะแนนเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาคุณภาพของผู้เรียน ประเด็นปัญหาประการต่อมาคือตัวเลขจะเป็นเกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ได้อย่างไร ทั้งนี้การให้เหตุผลที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านเรื่องดังกล่าว จะใช้วิธีการแจกแจงให้เห็นเหตุผลทางความคิดของเพลโตเป็นฐานในการยืนยันข้ออ้างและหาข้อสรุปดังกล่าว

ผลจากการใช้คะแนนเป็นเกณฑ์วัดผู้เรียน

ช่วงเวลาหลายปีมานี้ระบบการศึกษาในหลายประเทศทั่วโลก เริ่มเข้าสู่กระบวนการที่เรียกว่า การปฏิรูปการศึกษา ปรากฏการณ์ที่เห็นได้จากพลวัตนี้คือการศึกษามันมีข้อบกพร่องบางประการหนึ่งในเหตุผลนั้นเป็นเพราะการให้ความสำคัญโดยเน้นใช้คะแนนเป็นเครื่องตัดสินชี้วัดความสามารถของผู้เรียน โดยหลงลืมไปว่าตัวเลขที่ถูกนำมาตีค่าให้เป็นคะแนนและถูกวัดผลออกมาในรูปของ เกรดเฉลี่ยนั้น มิได้เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการวัดคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริงอีกต่อไป ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น เก่งแต่โกง การทุจริตเชิงนโยบายมีให้เห็นอยู่ในสังคมอย่างดาษดื่น คนเก่งที่มีความสามารถได้ใช้ปัญญาไปในทางมิชอบ

4 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561)

มุ่งเน้นการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องกล่าวคือใช้ความรู้ความสามารถที่ได้ทำให้มีอำนาจในทางบริหาร เพื่อเสนอโครงการหรือดำเนินโครงการอันเป็นผลให้ตนเองและพวกพ้องได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการต่างๆ ที่สำคัญคือการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรและประเทศชาติ

ปัญหาประการถัดมาซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือ การทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนนั้น นับวันจะยังมีการพัฒนารูปแบบวิธีการลอกและอาศัยกลวิธีที่ซับซ้อนมากขึ้น จากปัญหาที่ปรากฏนี้ ชี้ให้เห็นว่าเมื่อมีการลอกข้อสอบเกิดขึ้น ผู้ลอกได้คะแนนสูงที่สำคัญสามารถรอดพ้นการตรวจสอบได้ ซึ่งอาจจะด้วยหลายปัจจัยอะไรก็แล้วแต่ เช่นอาจเป็นเพราะมาตรฐานในการป้องกัน การลอกข้อสอบไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท้ายที่สุดแล้วเราจะพบว่าการได้มาซึ่งคะแนนที่สูงนั้นบางครั้งมิได้เกิดจากความสามารถทางปัญญาของผู้นั้นอย่างแท้จริง งานวิจัยเรื่อง The (Honest) Truth about Dishonesty ของศาสตราจารย์ Dan Ariely ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม ได้เปิดเผยให้เห็นความจริงที่ว่า แม้แต่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกอย่าง MIT, Yale หรือ Princeton ก็พร้อมโกงข้อสอบหากมีโอกาส (แนวหน้า, 2560) ในสังคมที่มีการแข่งขันสูงเรื่องของการศึกษาตัวเลขที่ถูกตีค่าออกมาเป็นคะแนนจึงเป็นที่ต้องการของผู้เรียน การพยายามให้ได้มาซึ่งคะแนนโดยอาศัยวิธีการทุจริต ได้ชี้ให้เห็นว่าการวัดผลประเมินผลด้วยตัวเลขเพียงอย่างเดียวมีข้อบกพร่องบางประการเกิดขึ้น

นอกจากนี้มิติของปัญหาอีกประการที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้คือ เมื่อการศึกษาใช้คะแนนชี้วัด การกวาดวิชาเพื่อตีคำตอบให้ถูกคือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบผิวเผิน ผู้เรียนมิได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ให้เข้าใจถึงสาระที่แท้จริงของรายวิชา ความรู้นั้นไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการทำงานหรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เพื่อสอบให้ผ่านตามมาตรฐานทำให้เกิดปัญหาเรื่องคุณภาพในด้านความรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนแบบผ่านๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนในการสอบ ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบตื้นเพื่อสอบเท่านั้น ปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ว่ามีสถาบันกวาดวิชาเกิดขึ้นอย่างมากมายในสังคม เมื่อฤดูกาลสอบเข้ามหาวิทยาลัยมาถึง สถานที่เหล่านี้จะสะพรั่งไปด้วยมูลค่าของเม็ดเงินจำนวน

ผิดพลาดทั้งนี้เพราะการใช้ตัวเลขประเมินผู้เรียนเพียงอย่างเดียว โดยที่ตัวเลขหรือคะแนนนั้นไม่สามารถทำให้เกิดความเสมอภาคในการวัดระดับความสามารถทางปัญญาและจิตวิญญาณของผู้เรียนได้ การศึกษานั้นจึงล้มเหลวเพราะไม่สามารถพัฒนามนุษย์ได้อย่างแท้จริง การเริ่มต้นเข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์จึงเป็นจุดที่มีความสำคัญยิ่งของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาให้ดำเนินไปในหนทางที่ถูกต้องและสามารถพัฒนาสังคมได้อย่างแท้จริง

เมื่อเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์คือจุดเริ่มต้นของการศึกษาที่แท้

การวัดผลผู้เรียนโดยใช้ตัวเลขเป็นที่ตั้งจนเกิดความความล้มเหลวดังที่ผ่านมานั้นเป็นเพราะเราเข้าใจว่าคะแนนหรือตัวเลขเหล่านั้น สามารถชี้วัดความสามารถของคนได้ โดยเหมารวมไปว่าความสามารถทางปัญญานั้นเป็นหนึ่งเดียวกับความสามารถทางจิตวิญญาณ การเริ่มทำความเข้าใจต่อปัญหานี้อย่างถูกต้องคือการเข้าใจและให้ความสำคัญถึงปัญหาเรื่องธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ โดยใส่ใจว่ามนุษย์ที่เป็นผู้เรียนนั้นมีส่วนประกอบทั้งที่เป็นร่างกายและจิตวิญญาณ ในส่วนที่เป็นร่างกายนั้นคือความสามารถทางปัญญา ส่วนจิตวิญญาณนั้นคือความสามารถในการควบคุมให้ตระหนักถึงสิ่งที่ควรกระทำและสิ่งที่ควรละเว้น ในส่วนที่เรียกว่าการพัฒนาทางจิตวิญญาณนี้เองที่แสดงออกมาในรูปของอุปนิสัยซึ่งส่งผลให้เป็นคนที่รู้จักเสียสละ กล้าหาญ สามัคคี ก้าวร้าว หรือคดโกง เพเลโตได้ชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์คือจุดเริ่มต้นของการศึกษาที่แท้จริง เพเลโตเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์มีจิตวิญญาณตัวจิตวิญญาณนี้เองจะเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมการกระทำและความประพฤติให้ออกมาดีงามถูกต้องดังที่ปรากฏใน The Republic ว่า การศึกษาเปรียบได้กับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อันสำคัญยิ่ง (Plato, The Republic : 518 b - 518 c) ซึ่งสามารถถอดถอนพฤติกรรมต่างๆ เช่น ความโลภ ความสุขสำราญ ความหุนหัน การศึกษาเป็นปัจจัยที่จะสลัดความประพฤติเหล่านี้ทิ้งเสีย (Plato, The Republic : 519 b) ถ้าเพเลโตกล่าวอย่างนี้ก็หมายความว่า การจัดการศึกษาควรสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ที่มีใช้พัฒนาเพียงความสามารถทางปัญญาแต่ต้องสามารถละลายพฤติกรรมด้านลบที่ออกมาจากจิตวิญญาณฝ่ายต่ำของมนุษย์ลงได้ด้วย จากฐานคิดของเพเลโตในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าที่ระบบการศึกษาในปัจจุบันล้มเหลว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเข้าใจว่าธรรมชาติของมนุษย์จะดีได้นั้นต้องพัฒนาความสามารถทางปัญญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย

เท่านั้น เกณฑ์การให้คะแนนและวิธีการประเมินที่อิงอาศัยตัวเลขเพียงอย่างเดียวจึงไม่ตอบโจทย์ธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งกายและจิตวิญญาณของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะการประเมิน

ในประเด็นนี้ต้องการนำเสนอปัญหาเพื่อพิจารณาต่อคำถามที่ว่า ตัวเลขหรือคะแนนจะเป็นเกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ได้อย่างไร และหากตัวเลขสามารถใช้วัดความสามารถทางจิตวิญญาณของผู้เรียนได้จริง เราสามารถใช้วิธีการรูปแบบดังต่อไปนี้

- (ก) เกณฑ์การประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันประการที่หนึ่งก่อนการวิพากษ์ในหัวนี้คือ คำว่าพัฒนาการทางจิตวิญญาณในที่นี้คือความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในด้านไม่ดี อันเกิดจากการประพฤติชั่วทางกายวาจาของผู้เรียนได้ เช่น ไม่โกหก ไม่ลักขโมย ไม่เห็นแก่ตัว ไม่คดโกง เป็นต้น ที่กล่าวมานี้อาจเรียกได้ว่ามีการพัฒนาทางจิตวิญญาณในระดับที่ผู้เรียนนั้นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ไม่เป็นภาระ หรือก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนในสังคม ดังนั้น ตัวเลขหรือคะแนนจะเป็นเกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ได้อย่างไร คือการถกเถียงเพื่อให้เห็นข้อเสนอต่อคำตอบในประเด็นดังกล่าว
- (ข) ข้อโต้แย้งประการหนึ่งที่จะสามารถเกิดขึ้นได้คือ ความสามารถทางจิตวิญญาณนั้นเป็นสิ่งที่เปี่ยมนามธรรม ฉะนั้นอะไรที่เป็นนามธรรมย่อมไม่สามารถวัดค่าเป็นตัวเลขได้ ที่กล่าวมานี้คือหนึ่งในเหตุผลที่อาจได้รับการอธิบายจากผู้ที่ยืนยันว่า การวัดผลการศึกษาโดยใช้ตัวเลขประเมินผลทางวิชาการคือสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว สำหรับการวัดคุณภาพของผู้เรียน จากข้อสรุปนี้หากเราลองประเมินเหตุผลดู จะพบว่ามี ความขัดแย้งเกิดขึ้น กล่าวคือ แม้ว่าความดีความชั่วจะเป็นสิ่งที่จับต้องสัมผัสไม่ได้เป็นนามธรรม แต่ทั้งนี้เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ผลอันเกิดจากการลงมือกระทำให้เกิดความดีความชั่วซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเรียกว่านามธรรมนั้น สามารถแสดงผลออกมาเป็นรูปธรรม และสิ่งเหล่านี้สามารถใช้เกณฑ์ทางประสาทสัมผัสประเมินได้ เช่น ความซื่อสัตย์เป็นความดี ความซื่อสัตย์เป็นนามธรรม ความดีก็เป็นนามธรรม ทั้งสองอย่างล้วนเกิดจากอำนาจของจิตวิญญาณฝ่ายนามธรรมในตัวผู้เรียนแล้ว สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรม คือการกระทำที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลอื่น

สังคม ตลอดจนประเทศชาติ จากประเด็นนี้จะชี้ให้เห็นทันทีว่า ข้ออ้างที่กล่าวว่า เกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ไม่สามารถประเมินได้ เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นนามธรรมนั้นดูจะไม่สมเหตุผลสมผล หากนำมาใช้ในกรณี ที่สิ่งนั้นเป็นนามธรรมแต่สามารถแสดงให้เห็นเป็นผลลัพธ์ในเชิงรูปธรรมได้ ข้อโต้แย้งที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นไปเพื่อยืนยันว่า ท้ายที่สุดแล้วเราย่อมสามารถวัดพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ได้ เพราะตัวจิตวิญญาณนี้สามารถแสดงผล มาเป็นพฤติกรรมเชิงรูปธรรม และตัวจิตวิญญาณนี้เองที่จะคอยควบคุมให้ผู้เรียน นำความรู้ทางปัญญาไปใช้ในทิศทางที่ถูกต้อง ดังนั้น การเริ่มต้นปรับกระบวนการทัศน์ทางความคิดใหม่ โดยการเชื่อมั่นบนฐานของเหตุผลว่า เกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สามารถประเมินได้จริง น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุล ประเด็นที่กล่าวมานี้คือการชี้ให้เห็นว่า การวัดผลผู้เรียนโดยให้ค่าน้ำหนักทางจิตวิญญาณเท่ากับความสามารถทางปัญญาน่าจะเป็นสิ่งที่ควรทำให้เกิดขึ้น

- (ค) ปรัชญาว่าด้วยเกณฑ์การวัดผลการศึกษาของเพลโต การพิจารณาในประเด็นต่อมา คือการพิจารณาหาหลักฐานว่า การวัดผลทางจิตวิญญาณให้มีความสำคัญเท่ากับความสามารถทางสติปัญญานั้นมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพลโตคือหนึ่งในนักปรัชญาที่เชื่อมั่นเสมอมาว่า การศึกษาต้องทำหน้าที่ขัดเกลาผู้เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนต้องสามารถควบคุม จิตวิญญาณฝ่ายต่ำไว้ได้ (วิญญาณฝ่ายต่ำ เรียกว่า วิญญาณแห่งความต้องการ (Appetitive Soul) ลักษณะของวิญญาณแห่งความต้องการนี้ คือ วิญญาณที่จะชักนำมนุษย์ให้มีความต้องการทางด้านร่างกายที่เป็นแรงขับซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ) เพลโตกล่าวถึงการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาเปรียบได้กับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อันสำคัญยิ่ง ซึ่งสามารถถอดถอนพฤติกรรมต่างๆ เช่น ความโลภ ความสุขสำราญ ความหุนหรา การศึกษาเป็นปัจจัยที่จะสลัดความประพฤติเหล่านี้ทิ้งเสีย” ถ้า เพลโตกล่าวอย่างนี้ก็หมายความว่า ความหมายของการศึกษาในทัศนะของเพลโต การศึกษาที่ดี คือ การศึกษาที่ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมในทางที่ถูกต้องและเอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนสังคม ข้อยืนยันนี้ชี้ให้เห็นว่า เพลโตเชื่อว่าการพัฒนาทางจิตวิญญาณของผู้เรียนมีความสำคัญเท่าความสามารถหรือทักษะทางปัญญา เมื่อเพลโตชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทางจิตวิญญาณสำคัญพอๆ กับปัญญา กระบวนการซึ่งเอื้อให้เกิดการพัฒนา ดังกล่าวเพลโตได้เสนอวิชาที่สามารถนำมาใช้ได้คือ ดนตรีฯ เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้งในงานนิพนธ์ชิ้นสำคัญเรื่อง The Republic ของ เพลโต วิชาดนตรีเป็น

หนึ่งในตัวอย่างของวิชาที่เพลโตเห็นว่ามีสำคัญกับการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้เรียน เพลโตกล่าวถึงอิทธิพลของการศึกษาวิชาดนตรี ซึ่งมีผลต่อการหล่อหลอมจิตวิญญาณของผู้เรียนไว้ใน The Republic ความว่า “โสเครตีส ตั้งคำถามให้โกลคอนครุ่นคิดว่า โกลคอนเคยสังเกตไหม บุคคลที่เล่าเรียนแต่วิชากายบริหารมากเกินไปจะส่งผลเสียเช่นไร คำตอบคือ นิสัยจะเต็มไปด้วยความหยาบกระด้างแต่ในทางตรงข้าม หากได้รับการศึกษาทางด้านดนตรี ย่อมส่งเสริมให้ผู้นั้นเต็มไปด้วยความอ่อนโยน” เพลโตยืนยันว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของผู้เรียนมีความสำคัญ โดยได้เสนอวิชาที่สอดรับซึ่งช่วยให้พฤติกรรมของมนุษย์มีความอ่อนโยนดังเช่นวิชาดนตรี สิ่งที่จะต้องพิจารณากันต่อไปคือ เพลโตใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการวัดผลการศึกษา คำตอบต่อปัญหานี้คือ เพลโตใช้ผลลัพธ์เป็นเกณฑ์ในการประเมิน ผู้ที่ผ่านการประเมินทางจิตวิญญาณนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ มีปัญญา มีความกล้าหาญ รู้จักประมาณ และมีความยุติธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถประเมินให้เห็นได้โดยผ่านพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมา

- (ง) รูปแบบเกณฑ์การประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณ จากสมมติฐานของเพลโตดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงข้อสรุปที่สำคัญบางประการว่า เราสามารถประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาการทางจิตวิญญาณของผู้เรียนได้ โดยอาศัยเกณฑ์การประเมินเชิงพฤติกรรม เกณฑ์การประเมินเชิงพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ ผู้สอนต้องทำการออกแบบและเปิดกว้างแนวทางการประเมินที่ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในเชิงพฤติกรรมดังกล่าว ในการนี้พัฒนาการทางจิตวิญญาณที่พึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเหมาะสมและเป็นที่ต้องการของสังคมคือ ผู้เรียนสามารถควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความกตัญญู มีระเบียบวินัย เคารพนับถือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและมนุษยชาติ ฯลฯ การประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณเหล่านี้ ไม่สามารถทำได้จากการทำบททดสอบเชิงอัตนัยหรือปรนัย แต่จะต้องทำโดยผ่านกระบวนการทดสอบเชิงพฤติกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ถูกวัดได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาเพื่อทำการวัดหรือประเมิน โดยอาศัยข้อคำถามเงื่อนไข การสร้างสถานการณ์ผ่านการออกแบบลงมือทำโครงการซึ่งสามารถประเมินพฤติกรรมให้ครอบคลุมตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดผลประเมินผล

จากข้ออ้างที่กล่าวมานี้อย่างน้อยที่สุดก็ได้ชี้ให้เห็นว่า เราสามารถประเมินพัฒนาการทางจิตวิญญาณของผู้เรียนได้ โดยอาศัยแนวทางการประเมินซึ่งแสดงให้เห็นพัฒนาการทางจิตวิญญาณผ่านพฤติกรรม โดยนัยนี้ การใช้ตัวเลขหรือคะแนนเป็นเกณฑ์ในการประเมิน

10 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561)

ความสามารถของผู้เรียนจะเกิดความสมดุลมากขึ้น กล่าวคือไม่เอนเอียงไปที่การเน้นการพัฒนาทางปัญญามากจนเกินไป

บทสรุป

จากการศึกษาแนวคิดเรื่อง ปรัชญาว่าด้วยเกณฑ์การวัดผลทางการศึกษาของเพลโตทำให้เห็นว่าในเรื่องของการวัดผลประเมินผลทางการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะเป็นการชี้วัดถึงความสามารถและความเหมาะสมของผู้สำเร็จการศึกษาที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่สำคัญๆ ในสังคมต่อไป ดังนั้นหากเกณฑ์การวัดผลถูกนำมาใช้หรือให้ค่าทางความจริงบางอย่างที่ผิดไป กล่าวคือไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ไม่สามารถวัดได้อย่างเที่ยงธรรมและตรงกับสิ่งที่ต้องการจะวัดผลประเมินผล เป็นที่แน่นอนว่าผลการประเมินย่อมคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปด้วย ข้ออ้างจากกรณีดังที่กล่าวมานี้เห็นได้ชัดเจนที่สุดในยุคปัจจุบัน ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าสังคมทุกวันนี้เต็มไปด้วยคนที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงอย่างมากมายในหลากหลายสถาบันการศึกษาชั้นนำ แต่ทั้งนี้เราก็คงไม่สามารถจัดปัญหาบางประการออกไปจากสังคมได้ เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการโกงเชิงนโยบาย ฯลฯ ข้อบกพร่องบางประการที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม ส่วนหนึ่งนั้นสะท้อนให้เห็นว่าการประเมินโดยยึดตัวเลขเพื่อวัดทักษะทางปัญญาเพียงอย่างเดียว ระบบการประเมินผลทางการศึกษาแบบนี้ยังมีวิธีการที่ถูกต้องเนื่องจากสังคมจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้ต้องอาศัยทั้งคนเก่งและคนดี

จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าสังคมยังไม่สามารถพัฒนาได้ ส่วนหนึ่งนั้นอาจเป็นเพราะคุณภาพของคนกับเกณฑ์การประเมินในระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกัน และเป็นไปได้มากกว่าเกณฑ์การประเมินที่ถูกให้ค่าออกมาเป็นตัวเลขนั้นได้ถูกใช้วัดผู้เรียนที่เป็นมนุษย์อย่างไม่ถูกต้อง กล่าวคือไม่สมดุลกับความเป็นจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ เพลโตได้ยืนยันให้เห็นว่า ธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ประกอบด้วยสิ่งที่สำคัญสองประการคือ ร่างกายและจิตวิญญาณ ส่วนที่เรียกว่าจิตวิญญาณนี้เองที่มีความสำคัญ การศึกษาที่ดีต้องสามารถพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สามารถควบคุมจิตวิญญาณในระดับที่อยู่ล่างสุดเอาไว้ได้ หากการศึกษาไม่สามารถพัฒนาดังที่กล่าวมานี้ได้จึงยังไม่ใช่วิธีการศึกษาที่แท้ การที่เพลโตเสนอว่ามนุษย์มีร่างกายและจิตวิญญาณ ชี้ให้เห็นว่าวิธีการวัดผลผู้เรียนที่เป็นมนุษย์จึงต้องวัดความเป็นมนุษย์ทั้งสองด้านนี้อย่างสมดุล สาเหตุที่ต้องประเมินทั้งสองด้านนี้เป็นเพราะความสามารถทาง

ร่างกายเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางปัญญา ในขณะที่เดียวกันความสามารถทางจิตวิญญาณก็คือการวัดคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้กัน เพลโตเชื่อว่าเป็นเรื่องที่อันตรายอย่างยิ่งหากผู้ปกครองมีปัญหาแต่ขาดซึ่งคุณธรรม

เมื่อคุณธรรมและจริยธรรมคือสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นเสมือนเข็มทิศที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ปัญญาหรือความรู้ไปในทางที่ถูกต้อง การวัดผลเพื่อประเมินคุณภาพของผู้เรียนจึงควรมีทั้งสองประการคือ ปัญญาและคุณธรรมไม่สามารถที่จะขาดซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปได้ เกณฑ์การวัดผลด้านคุณธรรมจริยธรรมจะสัมฤทธิ์ผลได้คงต้องอาศัยองค์ประกอบใหญ่ๆ สองส่วนคือ วิธีการพัฒนาและวิธีการประเมิน

เพลโตเชื่อว่าวิธีการพัฒนามนุษย์ให้เกิดความอ่อนโยนอาจจะทำได้โดยการให้ผู้เรียนศึกษาวิชาดนตรี วิธีการประเมินคือการตั้งเป้าหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งเพลโตได้เสนอว่าผู้เรียนควรมีคุณธรรมสี่ประการ ทำดีที่สุดแล้วเราจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องเกณฑ์การวัดผลทางการศึกษาของเพลโตได้ชี้ให้เห็นว่าถ้ามีทั้งวิธีการพัฒนาและวิธีการประเมินคนที่สอดคล้องกับผู้เรียนในฐานะที่เป็นมนุษย์ ทำดีที่สุดเกณฑ์ที่เป็นหลักการร่วมกัน จะช่วยให้การศึกษานั้นประเมินผู้เรียนได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

เอกสารอ้างอิง

เพลโต.(2523). *The Republic (อุดมรัฐ)*. แปลโดย ปรีชา ช้างขวัญยืน. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2529). *การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทิสนา แคมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี*

ประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวหน้า. (2560). “การโกงข้อสอบ: เมื่อค่านิยมสำคัญกว่าความถูกต้อง”. 1 พฤศจิกายน.

